

Рат од три билиона долара

Пише: Џозеф Штиглиц

субота, 10 септембар 2011 14:10

(Данас, 10. 9. 2011)

Циљ терористичких напада које је извела Ал Каида 11. септембра 2001. био је наношење штете Сједињеним Државама, што је и постигнуто, али онако како Осама бин Ладен вероватно није могао ни да замисли. Реаговањем Џорџа Буша на нападе искомпромитовани су основни амерички принципи, поткопана је економија и ослабљена безбедност.

Инвазија на Авганистан која је уследила након напада 11. септембра била је разумљива, али потоњи напад на Ирак није имао никакве везе са Ал Каидом - бар не у мери у којој је Буш покушавао да успостави везу између та два догађаја. Рат који није био неопходан убрзо је постао веома скуп - у просеку више од 60 милијарди долара на почетку - што је била последица врхунске неспособности удружене са лажним приказивањем ствари.

Заправо, када смо Линда Билмс и ја пре три године израчунали ратне трошкове Америке, износ је био најмање три до пет билиона долара. Трошкови су од тада расли. Будући да половина војника која се вратила кући има право на извесну своту инвалидске пензије, док је више од 60.000 њих до сада збринута у здравственим установама ветерана, сада процењујемо да ће будуће инвалидске пензије и трошкови здравствене неге износити укупно 600-900 милијарди долара. Међутим, социјални трошкови, који се одражавају у броју самоубистава међу ветеранима (18 дневно у протеклих неколико година) и број уништених породица не могу да се процене.

Чак и када би Бушу могло да се опрости то што је повео Америку и велики део остатка света у рат под лажним изговорима и зато што је лажно представио трошкове подухвата, нема изговора за начин који је изабрао да га финансира. Бушов рат први је у историји који је отплаћиван искључиво на кредит. Пошто је Америка ушла у рат, док су њени дефицити већ скочили због смањења пореза 2001, Буш је одлучио да уведе још један пакет „опроштаја“ пореза за богате.

Америка је данас усредсређена на незапослености и дефицит. Корени обе ове претње

Рат од три билиона долара

Пише: Џозеф Штиглиц

субота, 10 септембар 2011 14:10

по америчку будућност, и то не у малој мери, могу да се нађу у ратовима у Авганистану и Ираку. Повећани трошкови одбране, заједно са Бушовим смањењима пореза, кључни су разлог за то што је Америка од фискалног суфицита од два одсто БНП када је Буш победио на изборима дошла до данашњег опасног дефицита и позиције дужника. Директни буџетски трошкови на ове ратове до сада су достигли око два билиона долара - 17.000 долара по сваком америчком домаћинству - а та цифра ће да порасте за више од 50 одсто због рачуна који тек треба да стигну.

Штавише, како смо Билмсова и ја изнели у књизи „Рат од три билиона долара“, ратови су допринели америчким макроекономским слабостима, које су увећале њен дефицит и дугове. И тада, као и сада, нереди на Блиском истоку довели су до виших цена нафте, што је Американце принудило да троше новац на увозну нафту, а који су иначе могли да потроше на куповину робе произведене у САД.

Међутим, Федералне резерве САД су тада сакриле те слабости тако што су створиле кредитни мехур који је довео до повећања потрошње. Биће потребне године да се превазиђе презадуженост и немогућност продаје некретнина која је уследила.

Ратови су, какве ли ироније, поткопали америчку (и светску) безбедност, опет на начине које Бин Ладен није могао ни да замисли. Један непопуларан рат би у било којим околностима отежао регрутацију. Међутим, како је Буш покушао да превари Америку када је реч о ратним трошковима, недовољно је плаћао војнике, одбацујући чак основне трошкове - рецимо за оклопна возила и возила отпорна на мине, или за адекватну здравствену негу за ветеране који су се вратили кући. Амерички суд је недавно донео одлуку да су права ветерана прекршена. Необично је то што Обамина администрација тврди да треба ограничити права ветерана на жалбу!

Као што се могло предвидети, прецењивање војске је изазвало узнемиреност у вези са употребом силе, а пошто су за то и други знали, постојала је опасност да се ослаби и америчка безбедност. Права снага Америке, већа од њене војне и економске моћи, њена „мека сила“, њен морални ауторитет, такође је ослабљен - пошто су САД прекршиле основна људска права као што је хабеас корпус и забрана тортуре.

САД и њихови савезници су знали да је за дугорочну победу у Авганистану и Ираку неопходно освојити срца и умове. Међутим, због грешака начињених током првих година ових ратова закомпликована је ионако тешка битка. Колатерална штета ратова је

Рат од три билиона долара

Пише: Џозеф Штиглиц

субота, 10 септембар 2011 14:10

огромна - према неким проценама, више од милион Ирачана је умрло, директно или индиректно, због рата. Према неким студијама, најмање 137.000 цивила је умрло насилноим смрћу у Авганистану и Ираку у протеклих десет година; а само међу Ирачанима има 1,8 милиона избеглица и 1,7 милиона интерно расељених лица.

Нису све последице биле катастрофалне. Због дефицита којима су толико много допринели ратови, САД су сада присиљене да се суоче са реалношћу ограничења буџета. Војни трошкови Америке још су готово еквивалентни војним трошковима остатка света заједно, две деценије након окончања хладног рата. Део трошкова односио се на скупе ратове у Ираку и Авганистану и шире гледано глобални рат против тероризма, али великим делом и на оружје које не помаже против непријатеља који не постоје. Сада коначно постоји велика вероватноћа да ће ови ресурси бити прерасподељени, а САД ће највероватније мање платити, а бити безбедније.

Ал Каида, иако није савладана, више не представља опасност која је толико претила након напада 11. септембра. Међутим, цена плаћена да би се то постигло у САД и свугде је огромна и готово неизбежна. Та заоставштина ће нас дуго пратити. Исплати се размислити па онда деловати.

Аутор је професор на Универзитету Колумбија и добитник Нобелове награде за економију.